

**„... ET IUGITER FAMULANTIBUS REGI SEMPITERNO...”
MEGJEGYZÉSEK A SZÉKESFEHÉRVÁRI JOHANNITA
KONVENT EGY HAMIS OKLEVELÉHEZ**

Három évvel ezelőtt alkalmam nyílt megismerkedni egy, a University of Toronto DEEDS Project-je által — középkori oklevelek datálására — kidolgozott statisztikai módszerrel.¹ A módszer azóta kedvező fogadtatásban részesült a nemzetközi szakirodalomban. Jóllehet a szóelőfordulások statisztikai vizsgálatán alapuló eljárás alapvetően a nagyszámú angol magánjogi tárgyú keltezetlen oklevél datálását elősegítendő került kidolgozásra, mára nyilvánvalóvá vált, hogy a módszer számos, más típusú vizsgálat elvégzésére is alkalmas lehet. A szakma hazai képviselői is megismerkedhettek a DEEDS Project módszerével az *Aetas* hasábjain,² illetve a közelmúltban éppen Magyarországon megrendezett nemzetközi konferencián,³ amelyen a módszer kidolgozói és felhasználói ismertették tapasztalataikat, valamint javaslataikat. Az elhangzott előadások egy része arra hívta fel a figyelmet, hogy a módszer jól alkalmazható az oklevelek formulás szerkezetének vizsgálatára, ugyanis a módszer alapja éppen az, hogy az egyébként rögzült kifejezések időben mégsem teljesen állandóak, s a sokszor apró változások nagyon is „beszédesek”. A módszer segítségével könnyebb képet alkotni egy-egy írószerv okleveleinek formulás részeiről, a formulák „vándorlásáról” az oklevéladó szervek között, vagy akár hamisítványok azonosítását is megkönnyítheti. A módszer ismeretében megpróbáltam egy hazai oklevélkibocsátó szerv formuláit hasonló részletességgel, azaz szigorú kronológiai rendben áttekinteni.

Az elmúlt években behatóbban vizsgáltam a székesfehérvári johannita konvent hiteleshelyi tevékenységét, s ennek eredményeként a konventi írószerv tevékenységéről egyre határozottabb képet alakítottam ki. Először az Árpád-korból fennmaradt okleve-

¹ MICHAEL GERVERS: Procedure for dating undated documents using relational databases, nyilvános előadás (Central European University, Department of Medieval Studies, Budapest, 1996. március).

² MICHAEL GERVERS: „Középkori angol oklevelek datálása szóelőfordulások alapján,” *Aetas* (1997/2–3): 189–197. A módszer részletes ismertetését l. a tanulmányban, illetve MICHAEL GERVERS, ET AL.: „The DEEDS Database of Medieval Charters: Design and Coding for RDBMS Oracle 5,” *History and Computing* 2 (1990): 1–11.

³ Conference on the Dating of Undated Medieval Documents, Collegium Budapest: Institute for Advanced Study, 1999. március 18–20.

leket dolgoztam fel,⁴ majd az elemzés időhatárát kiterjesztettem 1353-ig,⁵ külön figyelmet szentelve az oklevelek formulás szerkezetének.⁶ A feldolgozás során egy sajátos oklevélre bukkantam, egy privilegiális formában kiállított dokumentumra, melyet ímoka 1341. május 28-ára keltezett,⁷ mégsem illik bele a *scriptorium* által követett „trendek” kronologikus sorába.

Az oklevél hitelességével kapcsolatos gyanú már a kézírás láttán felmerült. Bár ilyen lendületes vonalvezetés nem volt ritka a XIV. század közepén kiadott magyarországi privilégiumokban, a konvent által 1300 és 1400 között kiadott okleveleket vizsgálva azonban csak a jelzett dátumnál néhány évtizeddel később jelenik meg ez a könnyed, lendületes *ductus*. Különösen is szembeűnő a szóvégi nazálisok szárának az alapsor alá kanyarítása (*Convent*), illetve az *-is* (*Mitum*) és a *-dem, -dam* végzõdéshek jellegzetes hurkolása (*Conff*).

Mindkét jegy a XIV. század legvégétõl vált egyre gyakrabban a konvent okleveleinek elemévé, sõt az utóbbi a magyarországi gyakorlatban is ettõl kezdve válik mind jellemzõbbé. Mindazonáltal ezek a jegyek csak felébresztették a gyanút, de õnmagukban nem feltétlenül bírnak bizonyító erõvel. Éppen ezért célszerûnek tûnt az oklevél formulás szerkezetét áttekinteni, s azt összevetni a konventi ímokok által használt „rõgzült” kifejezésekkel. Minthogy a kézírás késõbbi „kézre” utal, így a vizsgálatba bevontam a konvent által 1400 októberéig kibocsátott okleveleket is; elsõsorban, de nem kizárólag a privilegiális formában kiállított okleveleket.

A *protocollummal*, az oklevél elsõ fõ részével kezdve, az *intitulatiot* vettem elõször görõsõ alá: *Conventus cruciferorum ordinis Sancti Johannis Jerosolomitani domus hospitalis ecclesie beati regis Stephani de Alba*. Az õnmegevezésben nincs semmi szokatlan, de a formula elõfordulása 1341-ben mindenesetre meglepõ. 1264 és kb. 1338 között többé-kevésbé állandósult a konventi írószerv gyakorlata, s a privilégiumok *protocollumát* *Conventus domus hospitalis Iherosolomitani de Alba* vezette be, míg a páensek és zárt oklevelek õnmegevezése a következõ volt: *Nos conventus domus hospitalis de Alba*. A változás elsõ jele az 1292-ben megjelenõ *cruciferorum* kifejezés

⁴ HUNYADI ZSOLT: „A székesfehérvári johannita konvent hiteleshelyi tevékenysége az Árpád-korban,” In: *Capitulum I. Tanulmányok a középkori magyar egyház történetébõl*. Szerk.: KOSZTA LÁSZLÓ. Szeged, 1998. 33–65.

⁵ HUNYADI ZSOLT: „The Knights of St. John and Hungarian private legal literacy up to the mid-fourteenth century,” In *The Man of Many Devices. Festschrift in Honor of János M. Bak*. Eds.: MARCELL SEBÕK and BALÁZS NAGY. Bp., 1999. 507–519.

⁶ HUNYADI ZSOLT: „How to identify a 600 year-old forgery? The formulas of the charters of the Székesfehérvár convent of the Knights of St. John of Jerusalem up to the mid-fourteenth century,” In: *International Conference of PhD Students, Section Proceedings: Humanities*. Ed.: EDIT SZÕKE. Miskolc, 1997. 87–94.

⁷ 1341. 05. 28. (Df.266373) Az oklevél eredetije nincs a Magyar Országos Levéltár birtokában (Státny Oblastný Archív v Nitre; könyöki Uzsovicss család levéltára), de a fényképmásolaton jól látható a pecsét felfüggesztésére szolgáló (selyem)zsinór maradványa.

volt.⁸ A következő változást a konvent védőszentjének szerepeltetése jelentette az *intitulatioban* (*ecclesie beati regis Stephani*) 1333-ban,⁹ 1339-ben,¹⁰ majd pedig rendszeresen 1343-tól.¹¹ Ezek szerint a XIV. század közepére kialakult a következő szerkezet: *Conventus (cruciferorum) domus hospitalis ecclesie beati regis Stephani*, illetve a pátensek és zárt oklevelek esetében kiegészült a *Nos* szócskával.

A formula lassú változásának következő lépése a Rend védőszentjének szerepeltetése az *intitulatioban*. Bár a konventhez küldött (főleg királyi) parancslevelek időnként említik címzésükben (Keresztelő) Szent János nevét, a konvent által kibocsájtott oklevelek a XIV. század közepéig mindössze egyszer¹² tüntették fel a Rend védőszentjét, s „jelenléte” csak az 1350-as évek végétől vált rendszeressé, és kizárólag a privilégiumokban fordult elő.¹³ Ezek szerint a teljes, vagyis mind a ház, mind pedig a Rend védőszentjét tartalmazó *intitulatiot* csak 1358-tól használták, ezért ébreszt máris kétséget az 1341-es kiállítási időpont.

Az *inscriptio* esetében a változás éppen az 1340-es évek elején jelentkezett.¹⁴ Az 1270-es évekre megszilárdult formula (*omnibus Christi fidelibus presentes litteras inspecturis*) ekkor bővült ki: *omnibus Christi fidelibus tam presentibus (pariter) quam futuris presentes litteras/paginam/notitiam inspecturis*. Mindazonáltal, a hamisításra fényt derítő érvelésben ez a tény meglehetősen indifferens. S ugyanez mondható el a privilégiumok *salutatio*iról is, hiszen ez a formula is ekkortájt változott meg az eddig többé-kevésbé rögzült formához képest (*salutem in domino sempiternam*), leggyakrabban a következő formában: *salutem in omnium salvatore*,¹⁵ *salutem in salutis largitore*,¹⁶ vagy *salutem in eo qui est vero salus dans quietem omnibus et salutem*.¹⁷

A kérdőre vont oklevél *contextusa arengat* nem tartalmaz, a *promulgatio* pedig az *inscriptio* és a *salutatio* változásait követi. Ebben az esetben is 1341/1343-tól érhető tetten egy apró változás, amely az 1270-es évek közepére megállapodott közzététel megfogalmazását érintette. Eddig az időszakig leggyakrabban az *ad universorum notitiam tenore presentium volumus pervenire* előzte meg a *narratiot*,¹⁸ majd ezt

⁸ L. többek között a következő oklevelekben: 1292. 09. 28. (DI.99875), 1322. 08. 20. (DI.99580), 1323. 06. 17. (DI.76313), 1333. 04. 11. (Df.283213).

⁹ 1333. 04. 11. (Df.283213).

¹⁰ 1339. 10. 06. (DI.3261).

¹¹ 1343. 03. 02. (Df.229977), 1343. 04. 30. (DI.51223).

¹² 1333. 12. 23. NAGY IMRE, ET AL.: Hazai Okmánytár. Győr–Budapest, 1865–1891. (a továbbiakban HO) 3, 118–119. Az oklevél eredetijének nem bukkantam nyomára a Magyar Országos Levéltár állományában.

¹³ 1358. 11. 01. (DI.99580), 1364. 12. 21. (DI.20), 1368. 04. 27. (DI.100421, DI.10348), 1373. 01. 25. (DI.71311), 1373. 03. 29. (DI.71232), etc.

¹⁴ 1341. 05. 28. (Df.266373), 1343. 03. 02. (Df.229977).

¹⁵ Pl. 1341. 05. 28. (Df.266373), 1343. 03. 02. (Df.229977), 1380. 04. 17. (DI.42150), 1384. 11. 05. (DI. 71223).

¹⁶ Pl. 1357. 05. 13. (DI.4673), 1358. 11. 01. (DI.99580), 1359. 05. 25. (DI.66425).

¹⁷ Pl. 1347. 10. 10. (DI.30646), 1373. 03. 29. (DI.71232).

¹⁸ Pl. 1275. 04. 10. (DI.33723), 1328. 07. 07. (DI.977), 1334. 09. 30. (DI.2854).

követően az *ad universorum notitiam harum serie volumus pervenire* vált a legtöbbször használt szerkezetté a privilégiumokban.¹⁹

Az oklevél *narratio*ja, illetve *dispositio*ja arról értesíti olvasóját, hogy a Hothvon (Sárhatvan, Fejér m.)²⁰ faluból való Chumur fiai: Jakab és Domonkos eladták birtokaik egy részét a Böch (Bacs, Fejér m.)²¹ faluból való IPOCH fia: Bekének, valamint hogy átruházták rá a Szent István egyház kegyuraságának egy részét. Az elbeszélésből az is kiderül, hogy Jakab és Domonkos már korábban – szintén a székesfehérvári johanniták előtt – elzálogosították a mondott birtokrészeket, illetve kegyuraságot Bekének. Sőt, azt is megtudjuk, hogy most a szükség (*urgentibus necessitatibus*) vitte rá őket, hogy eladják a birtokokat 40 márkáért (*denariorum Bude currentibus*) *perpetuo et irrevocabiliter*. A szavatosság örökösökre is kiterjedő vállalásán, valamint a rokonok szükséges beleegyezésén (*de voluntate [...] fratris ipsorum*) túl arról is értesülünk, hogy az eladók már a teljes összeget megkapták (*plene receptis ab eodem*) Bekétől az oklevél kiállításának idejére.

A *narratio* és a *dispositio* természetesen önmagában nem ad okot gyanúra sem a tartalmat, sem pedig a megfogalmazást illetően. Azonban a *contextus* záró része, a *corroboratio* a konvent által egy eddig nem használt kifejezést tartalmaz: *litteras nostras privilegiales pendentis et autentici sigilli nostri maioris munimine roboratas duximus concedendas*. Jóllehet 1341-re már teljesen nyilvánvaló volt a konventi pecsétek autenticitása közötti különbség (*sigillum authenticum, sigillum memoriale*), a konvent irnokai eddig soha nem utaltak a pecsétek tényleges méretbeli különbségére (*maius*), még ha időnként jelezték is, hogy az autentikus pecséttel látták el az oklevelet.²² A megvizsgált oklevelek arról tanúskodnak, hogy az *intitulatio*hoz hasonlóan a pecsét jelzője ugyan már 1368-ban feltűnik,²³ de rendszeresen csak 1389/1394-től tüntették fel az oklevelek kiállítói,²⁴ azaz csak több évtizeddel 1341-et követően.

A gyanút tovább erősítve, az *eschatocollum* is több, nehezen magyarázható eltérést mutat a konvent szigorúan egykorú gyakorlatától. A datálás teljesen szokványos, azonban a méltóságsor néhány „hibát” tartalmaz: *Religiosis viris dominis fratribus Petro Cornuti priore Aurane prelato nostro, Donato preceptore, Andrea lectore, Johanne custode, ceterisque fratribus predicti ecclesie existentibus et iugiter famulantibus regi sempiterno*. A konvent 1243 és 1400 között kiadott, és *in extenso* fennmaradt privilégiumai közül több mint hatvan tartalmaz méltóságsort. Az első, meglehetősen rendhagyó szerkezetű oklevéltől²⁵ eltekintve, a konventi írószerv a ház méltóságviselőit

¹⁹ Pl. 1341. 05. 28. (Df.266373), 1353. 05. 06. (Dl.3261), 1359. 05. 25. (Dl.66425), 1385. 05. 27. (Dl.45459).

²⁰ GYÖRFFY GYÖRGY: Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza. (a továbbiakban: ÁMF) Bp., 1987., 2: 387–388.; GYÖRFFY GYÖRGY: A magyarság keleti elemei. Bp. 1990., 136.

²¹ ÁMF 2: 347., GYÖRFFY, A magyarság keleti elemei, 137.

²² 1298. 04. 20. (Dl.1499), 1333. 12. 23. (HO 3, 118–119.), 1334. 09. 30. (Dl.2854).

²³ 1368. 04. 27. (Dl.100421, Dl.10348).

²⁴ Pl. 1389. 06. 03. (Dl.30646), 1394. 06. 26. (Dl.7949), 1395. 01. 04. (Dl.72247), etc.

²⁵ 1243 (Dl.99844).

(*preceptor, prior, custos*) tüntette föl az oklevelek végén a XIV. század közepéig. Ettől kezdve²⁶ azonban, hacsak nem volt éppen üresedés, szinte minden oklevélben feltüntették előjárójuk, a vránai perjel nevét is (... *N. prelato nostro...*). Ezért furcsa Comuti Péter szerepeltetése a méltóságsorban, mert bár valóban ő volt a magyar rendtartomány vezetője 1335 és 1348 között, a konventi gyakorlatot egy kissé „megelőzte” jelenléte.

Több probléma is felmerül a formulában megnevezett konventi tisztségviselők személyével kapcsolatban: Donát *preceptor*, András *lector* és János *custos*. A konvent esetében gyakori volt a tisztségek összevonása, elsősorban a *prior* és a *custos*²⁷ illetve a *preceptor* és a *custos*²⁸ személye volt azonos. Ez a helyzet állt elő Donáttal kapcsolatban is, aki egy személyben töltötte be a *preceptor* és *custos* méltóságát is 1332 és 1343 között,²⁹ azaz, az oklevelek tanúsága szerint, mind 1341-et megelőzően, mind pedig azt követően.

Legalább ennyire furcsa a *lector* szerepeltetése a tisztségviselők sorában. A konventi írószerv vezetője, az oklevélkiadásért felelős személy — a székes- és társaskáptalanokkal szemben — nem a *lector*, hanem a *custos* volt. Funkciójának jelentőségét jelzi, hogy a *custos* volt a gazdasági ügyek intézője, sőt a konvent gyakorlatában ez a tisztség sok esetben a *preceptor* méltóság „előszobája” volt. Ily módon a *lector* feltűnése a konventben feltehetően a konventi iskola létrejöttével függ össze, melynek vezetésével az olvasószertes volt megbízva. Ebben az esetben viszont a *lector* szerepeltetése az oklevelekben, minthogy hivatala ettől fogva folyamatosan létezett, állandónak kellett lennie. Ez az állandóság azonban csak a XIV. század utolsó évtizedeiben alakult ki.³⁰ Miklós Zoltán a *lector* méltóságsorban való megjelenését azonosította azzal a ténnyel, hogy a konventi iskolában a hét szabad művészetet tanították.³¹ A következtetés — úgy vélem — messzire vezet, de az iskola léte talán elfogadható, bár ebben az esetben az alapítás *ante quem*-jét 1390 helyett néhány évvel vagy akár évtizeddel korábbra tehetjük.

Az utolsó, talán legérdekesebb eltérés a méltóságsor, s egyben az oklevél utolsó néhány szava: *ceterisque fratribus predictae ecclesie nostre existentibus et iugiter famulantibus regi sempiterno*. A hiteleshelyi tevékenységet folytató káptalanok és konventek gyakorlatában nem volt ritka a méltóságsorok ilyen lezárása. Jó néhány variáns ismert a hazai okleveles gyakorlatból, abban azonban egységesek, hogy életüket és munkájukat az Úrnak szentelt egyháziakat említenek: *iugiter Deo devote famulantibus et existentibus*,³² *ceterisque fratribus nobiscum Deo iugiter famulantibus et devote*,³³

²⁶ 1353. 05. 06. (DI.3261).

²⁷ Pl. 1259 (Df.262482), 1265. 06. 18. (DI.582, DI.962), 1276. 01. 03. (DI.582, DI.962), etc.

²⁸ 1298. 04. 20 (DI.1499), 1315. 07. 08. (DI.86932), 1325. 05. 25. (DI.86972), etc.

²⁹ 1332. 12. 23. (HO 3, 118–119.), 1343. 03. 02. (Df.229977).

³⁰ 1368. 04. 27. (DI.100421, DI.10348), 1373. 03. 29. (DI.71232), 1385. 05. 27. (DI.45459). 1389. 06. 03. (DI.30646), 1390. 05. 27. (DI.90933, DI.86989, DI.88128), etc.

³¹ MIKLÓS ZOLTÁN: „Hiteles hely és iskola a középkorban,” *Levéltári Közlemények* 18–19 (1940–41): 178.

ceterisque canonicis ibidem deo famulantibus iugiter/feliciter et devote,³⁴ vagy *ceterisque canonicis ecclesie nostre in eadem deo devote famulantibus*.³⁵ A johanniták „önmegnevezése” valamelyest sajátos megfogalmazást nyert ugyan, de teljesen bizonyos, hogy az „örök király” az Úr metaforájaként áll az oklevél végén, akinek örökkön és lankadatlanul szolgálnak a ház testvérei.³⁶ Amitől mégis különös jelentőséget kap ez a szerkezet, az nem más, mint az a tény, hogy ezt a formulát a konvent — a vizsgált időszakban — kizárólag 1373 és 1396 között³⁷ használta minden egyes privilégium végén.³⁸ Nagy valószínűséggel egy adott ímrok (vagy esetleg írnokok egy adott körének) megjelenéséhez köthető a formulát záró szerkezet feltűnése, rendszeres jelenléte, majd eltűnése egy időre a XIV. század legvégén. A használat (1373–1396) időben meglehetősen távol esik a jelzett 1341-es évtől, s annyira következetesnek tűnik használata, hogy önmagában komoly kételyt ébreszt a vizsgált oklevéllel szemben.

A fentiek ismeretében, vagyis az *intitulatio*, a *corroboratio* és a *series dignitatum*ban tetten érhető anakronisztikus elemek alapján úgy vélem, hogy az 1341-re datált oklevél egy közel egykorú hamisítvány. Minthogy az oklevélben az utolsó megnevezett kedvezményezett a Boch-i bajvívó besenyő nemes, Ipocho fia: Beke volt,³⁹ így ő gyanúsítható a hamisítással vagy az arra való felbujtással. Ha azonban a formulákban tapasztalt eltérések *post* és *ante quem*jeit összevetjük, arra a következtetésre jutunk, hogy az oklevél valamikor 1373 és 1396 között készülhetett. Sőt, az írásképek jellemzői alapján az oklevél tényleges kiállításának időpontja inkább a közel negyedszázados intervallum utolsó éveire tehető.⁴⁰ Ily módon a gyanú árnyéka inkább Beke utódaira vetül.

³² A pécsi káptalan okleveleiben 1312-től, illetve bővített alakban 1343-tól. L. KOSZTA LÁSZLÓ: A pécsi székeskáptalan hiteleshelyi tevékenysége (1214–1353). Pécs, 1998, 76., 158.

³³ 1267 (Df.244448) L. még: 1296. 09. 00. (Dl.86881); *ceterisque fratribus una nobiscum Deo iugiter famulantibus et devote*. 1298. 04. 00. (Dl.86888); *ceterisque fratribus una nobiscum iugiter Deo famulantibus et devote*. 1355. 07. 14. (Df.265857), 1358. 06. 29. (Dl.77232). A pécsváradai konvent gyakorlatában szinte folyamatosan jelen volt a formula. Ezúton köszönöm KÓFALVI TAMÁS szíves közlését.

³⁴ A bácsi káptalan gyakorlatában már az Árpád-kor utolsó évtizedeiben megjelent a formula különböző megfogalmazásban. L. PARLAGI MÁRTON: A bácsi káptalan hiteleshelyi tevékenysége az Árpád-korban. Szeged, 1998; TDK-dolgozat, kézirat, 25.

³⁵ A budai káptalan oklevelében. 1353. 05. 26 (Dl.4364). NAGY IMRE: Anjoukori Okmánytár. Bp., 1891., (továbbiakban AO) 6: 80–82.

³⁶ Ez a fordulat jóval ritkább a fentieknél, de nem egyedülálló. L. a pécsváradai konvent gyakorlatát: „*ceterisque fratribus nobiscum existentibus regi famulantibus sempiterno*”, 1487. 01. 03. (Df.233467).

³⁷ Az első 1373. 01. 25. (Dl.71311), és az utolsó előfordulás 1396. 05. 08. (Dl.8156, Dl.8157, Dl.8402).

³⁸ A XV. század elejétől újra feltűnik a formula a konvent okleveleiben, de erről csak szórt információk állnak a rendelkezésemre.

³⁹ 1348-ban Elias fia Gergelytől, igari besenyőtől földet vett szintén 40 márkáért a székesfehérvári káptalan előtt (Dl. 1597, AO 5: 214–215.).

⁴⁰ Az írásképek alapján még a XV. századi hamisítás sem zárható ki, ehhez azonban a formulás szerkezet további vizsgálatára van szükség.

Bizonyos, hogy a Sárvidéken (Fejér és Tolna m.) élő besenyők közül jó néhányan fordultak a székesfehérvári johannita konventhez bevallásaikkal, mind 1341-et megelőzően, mind pedig azt követően (Pl. 1276, 1285, 1326, 1344, 1367, 1401, etc.).⁴¹ Feltehetően a bevalló felek valamelyike vagy annak felmenője már maga is kapott oklevelet a konventtől. Innen származhatott az ötlet, hogy kinek a „nevében” készüljön az oklevél, s persze a székesfehérvári káptalan is szóba jöhetett volna. Sajnos Bekéről a fentebb említett 1348-as adaton kívül, hogy tudniillik bajvívó nemes volt, nem tudunk szinte semmit. Sem a történeti földrajzi, sem a családtörténeti munkák, sem pedig Györffy György kifejezetten besenyőkre vonatkozó gyűjtése⁴² nem segített nyomára bukkanni Beke utódainak. Mi több, a perbe fogott oklevelet sem használták az eddigi feldolgozások, holott — tudomásom szerint — eddig senki nem vonta kétségbe az oklevél hiteles voltát.

Ha a fentieket elfogadjuk, a hamisítvány majdnem két emberöltővel a jelzett év után készült. Így könnyebben elképzelhető, hogy a benne foglaltak ellen már senki nem emelt kifogást, vagyis nem volt élő tanúja a tényleges jogállapotnak. A kérdés csak az, hogy az írnok miért nem volt körültekintőbb. Bár a hamis oklevelekkel foglalkozó kutatók egy jelentős része arra hívja fel a figyelmet, hogy a hamisítók nagyon gyakran éppen saját koruk normáinak akarták megfeleltetni az általuk készített okleveleket, még ha ezzel anakronizmusok kerültek is be a jogbiztosító iratba. Vagy nem is létezik tökéletes hamisítvány? Amíg erre a kérdésre nem születik megnyugtató válasz, addig — a hagyományos módszerek mellett — a bevezetőben említett statisztikai eljárásokkal is célszerű vallatóra fogni a középkori okleveleket.

⁴¹ 1276. 10. 20. (KUBINYI FERENC: Codex diplomaticus Arpadianus (1095–1301). Pest, 1867.), 97–98., 1285. 09. 25. (Df.200035), 1326. 04. 29. (Df.249085), 1344. 04. 15. (Df.249093), 1367. 04. 27. (FEJÉR GYÖRGY: Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis. Buda, 1829–1844., 9/7: 560–562.), 1401. 04. 26. (Df.280196).

⁴² GYÖRFFY, A magyarság keleti elemei, 136–152. Saját gyűjtésem több sárvidéki besenyőkre vonatkozó adatot tartalmaz, amely Györffynél nem szerepel, de ez sem vitt közelebb a probléma megoldásához.

Zsolt Hunyadi

„... ET IUGITER FAMULANTIBUS REGI SEMPITERNO...”
REMARKS ON A FORGERY ISSUED BY THE SZÉKESFEHÉRVÁR
CONVENT OF THE KNIGHTS OF ST. JOHN

The author of the article applies a recently elaborated method of the DEEDS Project (University of Toronto) in order to identify a forgery issued by the Székesfehérvár convent of the Knights of St. John. The charter under query bears the date of 1341, nevertheless, its close investigation — based on the analysis of the formulas of the charters issued by the convent between 1243 and 1400 — proves that the charter might have been forged between 1373 and 1396.